

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ

ΣΤΟΝ 19^ο ΑΙΩΝΑ

A. ΚΛΕΙΣΤΕΣ Ή ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ (ενδεικτικά παραδείγματα)

Ερωτήσεις αντιστοίχισης

Να γράψετε, στο κενό αριστερά, το γράμμα του δεδομένου της Β' στήλης, που αντιστοιχεί στο δεδομένο της Α' στήλης.

1. Βιομηχανική Επανάσταση

Α'. Τομείς ανάπτυξης	Β'. Φάσεις
1. ___ πετρέλαιο	
2. ___ μεταλλουργία	
3. ___ ηλεκτρισμός	
4. ___ υφαντουργία	α. Πρώτη φάση
5. ___ ατμόπλοιο	
6. ___ φαρμακοβιομηχανία	β. Δεύτερη φάση
7. ___ αυτοκίνητο	
8. ___ αεροπλάνο	
9. ___ σιδηρόδρομος	

2. Η αγροτική οικονομία κατά τον 19^ο αιώνα

στήλη Α´	στήλη Β´
<p>1. ___ τα γεωργικά μηχανήματα χρησιμοποιούνται στην αγροτική παραγωγή.</p> <p>2. ___ οι κεφαλαιούχοι αγοράζουν τις μικρές αγροτικές εκτάσεις και δημιουργούν μεγάλα κτήματα.</p> <p>3. ___ η αγρανάπαυση είναι αναγκαία</p> <p>4. ___ η πρόοδος της κτηνιατρικής συμβάλλει στην αύξηση της κτηνοτροφικής παραγωγής.</p> <p>5. ___ οι μέθοδοι καλλιέργειας παραμένουν οι ίδιες όπως και στο παρελθόν.</p> <p>6. ___ η γεωργική παραγωγή περιορίζεται στην κάλυψη των οικογενειακών και των τοπικών αναγκών</p>	<p>α. Αρχές του αιώνα</p> <p>β. Τέλος του αιώνα</p>

3. Στα συνέδρια της πρώτης Διεθνούς ένωσης Εργατών συγκρούονται δύο θεωρίες

υποστηρίζουν ότι	οι θεωρίες
<p>1. ___ ο συνδικαλισμός πρέπει να είναι ανεξάρτητος από κάθε πολιτικό κόμμα ή πολιτική ένωση.</p> <p>2. ___ ο σοσιαλισμός θα πραγματοποιηθεί μόνον με την κατάκτηση της εξουσίας.</p> <p>3. ___ ο πολιτικός αγώνας είναι απαραίτητος παράλληλα με τη συνδικαλιστική οργάνωση.</p> <p>4. ___ αρνείται κάθε συνεργασία με την πολιτική εξουσία για τη δημιουργία ευνοϊκότερων όρων ζωής για την εργατική τάξη.</p> <p>5. ___ τα συνδικάτα και οι συνεταιριστικές ενώσεις πρέπει να είναι ο πυρήνας που θα δημιουργήσει τη σοσιαλιστική κοινωνία του μέλλοντος.</p> <p>6. ___ είναι απαραίτητη η δημιουργία εργατικών κομμάτων με στόχο την κατάληψη της εξουσίας</p>	<p>α. Η θεωρία του αναρχοσυνδικαλισμού</p> <p>β. Η θεωρία του Κ. Μαρξ</p>

4. Τα αίτια της ευρωπαϊκής αποικιακής εξάπλωσης

Να χαρακτηρίσετε τα αίτια της ευρωπαϊκής αποικιακής εξάπλωσης (19^{ος} αι.), τοποθετώντας στο κενό διάστημα της στήλης Α το γράμμα της κατηγορίας του κελίου της στήλης Β' (α, β ή γ αντίστοιχα).

Αίτια ευρωπαϊκής αποικιακής εξάπλωσης	
στήλη Α'	στήλη Β'
☐ αναζήτηση πρώτων υλών	
☐ εξεύρεση νέων αγορών	
☐ αύξηση γοήτρου	
☐ διάδοση χριστιανισμού	
☐ διοχέτευση πλεονάζοντα πληθυσμού	α. οικονομικά
☐ εξασφάλιση βάσεων ανεφοδιασμού και προστασίας των πλοίων	β. πολιτικά (στρατηγικά)
☐ εξερεύνηση αγνώστων χωρών	
☐ επιβεβαίωση φυλετικής ανωτερότητας	γ. πολιτιστικοϊδεολογικά
☐ προστασία ιεραποστολών	
☐ διάδοση ευρωπαϊκού πολιτισμού	
☐ ασφάλεια θαλάσσιων συγκοινωνιών	
☐ επένδυση επιχειρησιακών κεφαλαίων	
☐ εξόρυξη ορυκτού πλούτου	
☐ εξασφάλιση φτηνών εργατικών χεριών	
☐ προστασία στις χώρες-κληρονόμους	
☐ διπλωματική επιρροή	

5. Ουτοπικός σοσιαλισμός

Να γράψετε, στο κενό αριστερά, το γράμμα του δεδομένου της Β' στήλης, που αντιστοιχεί στο δεδομένο της Α' στήλης. (Σε κάθε δεδομένο της Α' στήλης αντιστοιχεί ένα μόνο γράμμα από τα δεδομένα της Β' στήλης).

Α'. Εκφραστές	Β'. Απόψεις
1. ___ Ρόμπερτ Όουεν	α. Είναι αντίθετος σε κάθε μορφή κράτους και απορρίπτει την ιδιοκτησία. β. Πιστεύει ότι για να ικανοποιούνται οι ανάγκες όλων των πολιτών πρέπει να υπάρχει οικονομικός προγραμματισμός και συγκεντρωτική καθοδήγηση.
2. ___ Λουί Μπλαν	γ. Πιστεύει στη συνεργασία εργοδοτών ή εργατών με σκοπό τη δημιουργία παραγωγικών συνεταιρισμών.
3. ___ Πιέρ Προυντόν	δ. Πιστεύει ότι ο καθένας, στο πλαίσιο του νόμου, είναι ελεύθερος να επιδιώκει το προσωπικό του συμφέρον. ε. Πιστεύει ότι για να ικανοποιηθεί το δικαίωμα κάθε ατόμου στην εργασία, τα εργοστάσια πρέπει να γίνουν κρατικά και οι εργάτες να αναλάβουν τη ρύθμιση της παραγωγής.

Ερωτήσεις συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τα κενά στα παρακάτω κείμενα.

- 1. Βιομηχανική Επανάσταση** ονομάζεται η ..... και ..... μεταβολή που ξεκίνησε στα μέσα του ...^{ου} αιώνα στην ..... και ως τις αρχές του .....^{ου} αιώνα απλώθηκε και στις άλλες χώρες της .....
Η μεταβολή αυτή οφείλεται στην αλλαγή του τρόπου ..... αγαθών. Τα κύρια χαρακτηριστικά της Βιομηχανικής Επανάστασης είναι: α) η εφεύρεση ..... που περιορίζαν τη ..... εργασία, β) η ανάπτυξη νέων πηγών ..... και γ) η εφαρμογή της ..... στη βιομηχανία.
- 2. Η Βιομηχανική Επανάσταση** είχε ως αποτέλεσμα μία συνεχώς αναπτυσσόμενη ..... και μία εξίσου απότομη αύξηση του ..... , η οποία δεν οφειλόταν μόνο στην άνοδο της παραγωγικότητας αλλά και στην εξέλιξη της ιατρικής και στη λήψη μέτρων για τη δημόσια υγεία. Ιδιαίτερα στις βιομηχανικές χώρες τεράστια είναι η αύξηση του ..... και η σημαντική μείωση του ..... , ο οποίος μετακινείται προς τα αστικά κέντρα.
- 3.** Στην περίοδο της Βιομηχανικής Επανάστασης άρχισε μία νέα φάση της ευρωπαϊκής εξάπλωσης, της οποίας τα αίτια ήταν κυρίως .....
Η Βιομηχανική Επανάσταση δημιούργησε μία έντονη επιθυμία στους Ευρωπαίους για ..... που τις έβλεπαν όχι απλώς ως πηγές για την προμήθεια ..... αλλά και ως ..... για τη διάθεση των ..... προϊόντων.
Η εξάπλωση αυτή αποτελούσε επίσης μία διέξοδο για τη λύση του ..... προβλήματος. Όσοι δεν έβρισκαν εργασία στα ..... αστικά κέντρα της πατρίδας τους μετανάστευαν στα ..... συγκροτήματα.
Εξάλλου η ..... δύναμη επέτρεπε στις κυβερνήσεις να δημιουργήσουν ισχυρό στρατό και στόλο, που τους αύξανε το αίσθημα ..... και γεννούσε την τάση για ..... επέκταση. Η ..... και ..... δύναμη ώθησαν τα ευρωπαϊκά κράτη αφενός σε ..... ανταγωνισμούς και αφετέρου στην υπερπόντια επέκταση. Οι Ευρωπαίοι, κυρίως οι αγγλοσάξονες, ένωσαν φυλετικά ..... και η συμπεριφορά τους στις ..... ή στις υπό την ..... τους υπερπόντιες χώρες συνοδευόταν, τις περισσότερες φορές, από την τάση ..... του πολιτισμού τους στις χώρες αυτές.

4. Η βιομηχανική οικονομία στηρίζεται στο ..... , η αξιοποίηση του οποίου είναι απαραίτητη για την ..... αγαθών και υπηρεσιών. Τη διακίνηση του ..... ανέλαβαν οι ..... οργανισμοί που ιδρύθηκαν με τη σύμπραξη πολλών αστών και αντικατέστησαν τις παλιές οικογενειακές .....

Ερώτηση συμπλήρωσης και σύντομης απάντησης

Έχοντας υπόψη σας ότι οι οικονομικές μεταβολές της Βιομηχανικής Επανάστασης είχαν άμεσες συνέπειες στις σχέσεις ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες, να συμπληρώσετε τις στήλες του παρακάτω πίνακα. *

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ-ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ	ΔΥΝΑΜΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
εργοστασιάρχες, μεγαλέμποροι, τραπεζίτες	A.	....
	B.	
βιομήχανοι, τραπεζίτες, μεγαλέμποροι, κυβερνητικά στελέχη	Â1.	....
ελεύθεροι επαγγελματίες, διευθυντές, βιοτέχνες	Â2.	....
δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι	Â3.	....
επιστήμονες, πολιτικοί μηχανικοί, νομικοί σύμβουλοι, κοστολόγοι, εμποριολόγοι κλπ	Â4.	....

μεγαλογαιοκτήμονες, εκμηχάνιση της αγροτικής παραγωγής, νέες μέθοδοι καλλιέργειας	Γ.	....
βιομηχανικοί εργάτες	Δ.	....

* Σημείωση: Η συμπλήρωση του πίνακα μπορεί να δοθεί και ως άσκηση στο σχολείο.

Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

- Κοιτίδα της βιομηχανικής επανάστασης υπήρξε:
  - η Γαλλία
  - οι Η.Π.Α
  - η Αγγλία
  - η Γερμανία
- Η βιομηχανική επανάσταση πρωτοεμφανίστηκε:
  - στην Αγγλία, στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, όταν ο Στέφενσον έθεσε σε κίνηση τον πρώτο σιδηρόδρομο.
  - στις Η.Π.Α., στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, όταν ανοίχτηκαν τα πρώτα πηγάδια άντλησης πετρελαίου.
  - στην Αγγλία, στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, όταν ο Βατ τελειοποίησε την ατμομηχανή.
  - στη Βόρειο Αμερική, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, όταν στο Κολοράντο δημιουργήθηκε το πρώτο υδροηλεκτρικό εργοστάσιο.
- Η Βιομηχανική Επανάσταση χαρακτηρίζεται από τις εξής τρεις βασικές αλλαγές:
  - χρήση της πυρηνικής ενέργειας.
  - εφαρμογή της επιστήμης στην τεχνολογία.
  - εφεύρεση του αρότρου.
  - ανακάλυψη της δομής του DNA.

- ε) εφεύρεση μηχανών που περιορίζουν την ανθρώπινη εργασία.
- στ) εφεύρεση του τροχού.
- ζ) ανάπτυξη νέων μορφών ενέργειας.
- η) νίκη του νόμου της βαρύτητας.
- θ) σταθερή άρδευση των χωραφιών.

– Να επιλέξετε τη σωστή τριάδα : 1) ____, 2) ____, 3) ____.

4. Οι πρωτοποριακοί τομείς της πρώτης βιομηχανικής επανάστασης ήταν:
- α) η άντληση πετρελαίου.
  - β) τα υδροηλεκτρικά εργοστάσια.
  - γ) η υφαντουργία και η σιδηρουργία.
  - δ) οι νέες αγροτικές καλλιέργειες.
5. Η πρώτη φάση της βιομηχανικής επανάστασης χαρακτηρίζεται ως η εποχή:
- α) του αγροτικού καπιταλισμού.
  - β) του άνθρακα και του σιδήρου.
  - γ) του πετρελαίου και του ηλεκτρισμού.
  - δ) της ευρωπαϊκής αποικιακής εξάπλωσης.
- Να δικαιολογήσετε τον χαρακτηρισμό.
6. Η έκρηξη της βιομηχανικής επανάστασης οφείλεται:
- α) στη συστηματική εξέταση των πολιτικών προβλημάτων του Μεσαίωνα.
  - β) στην αντίδραση της αριστοκρατίας εναντίον αυτών που πλούτιζαν από το εμπόριο.
  - γ) στην εκμετάλλευση των επιτευγμάτων της τεχνολογικής προόδου.
  - δ) στη συνειδητοποίηση της εργατικής τάξης.
7. Η βιομηχανική επανάσταση επιβλήθηκε στις χώρες όπου:
- α) η αριστοκρατία διέθετε πολιτική δύναμη και παρακολουθούσε με ενδιαφέρον τις νέες εξελίξεις.
  - β) οι αστοί είχαν επιβληθεί και επένδυαν τα κεφάλαιά τους εφαρμόζοντας πολιτική ανοικτή σε κάθε μεταρρύθμιση η οποία θα τους επέφερε κέρδη.
  - γ) υπήρχε ειδικευμένο προσωπικό πανεπιστημιακής εκπαίδευσης για τη στελέχωση των επιχειρήσεων.
  - δ) η αγροτική και η εργατική τάξη δέχτηκαν με ενθουσιασμό τις νέες μεθόδους παραγωγής.

8. Η εκβιομηχάνιση της Ευρώπης επιταχύνθηκε και εξαπλώθηκε σε νέες περιοχές της ηπείρου μεταξύ των ετών:
- α) τέλη του 18^{ου} με αρχές του 19^{ου} αιώνα
  - β) πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα
  - γ) δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα
  - δ) πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα
9. Στη νέα βιομηχανική κοινωνία, η ανάπτυξη του πιστωτικού συστήματος ευνόησε:
- α) τους παλιούς αριστοκράτες, για να αντεπεξέλθουν στα έξοδα της κοσμικής του ζωής.
  - β) τους μικροβιοτέχνες, για να δημιουργήσουν μεγαλύτερες επιχειρήσεις και να αντεπεξέλθουν στον ανταγωνισμό της αγοράς.
  - γ) τους βιομηχάνους και τους εμπόρους, για τη δημιουργία βιομηχανικών ή άλλων επενδύσεων.
  - δ) τους μικροκαλλιεργητές, για την αγορά γεωργικών εκτάσεων.
10. Ο πρώτος θεωρητικός της άποψης ότι “η ελευθερία είναι ο φυσικός νόμος της οικονομίας” είναι:
- α) ο Άνταμ Σμιθ
  - β) ο Ντέιβιντ Ρικάρντο
  - γ) ο Στιούαρτ Μιλ
  - δ) ο Κάρολος Μαρξ
11. Το δικαίωμα της απεργίας:
- α) ήταν το μοναδικό προνόμιο των εργαζομένων όλων των εποχών.
  - β) ήταν προνόμιο μόνον των ειδικευμένων εργατών.
  - γ) κατοχυρώθηκε νομοθετικά προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα.
  - δ) προστατευόταν από το κράτος από τις αρχές ήδη του 19^{ου} αιώνα.
- Να αιτιολογήσετε (σε τρεις γραμμές) την απάντησή σας.
12. Η εργατική τάξη εμφανίζεται για πρώτη φορά συνειδητοποιημένη:
- α) στις αρχές του 18^{ου} αιώνα, όταν χορηγήθηκαν χρηματικά βραβεία και μετάλλια για τις εφευρέσεις που αύξαιναν την παραγωγή και περιόριζαν την ανθρώπινη εργασία.
  - β) στο πρώτο μισό του 18^{ου} αιώνα, όταν το εξωτερικό εμπόριο της Αγγλίας τριπλασιάστηκε και υπήρξε πίεση για ολοένα και μεγαλύτερη παραγωγή.

- γ) στα ακριτικά φέουδα της μεσαιωνικής Ευρώπης, όπου δεν υπήρχαν δούλοι και προέκυψε ανάγκη εργατικών χεριών.
- δ) κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, όταν με την ολοκλήρωση των αστικών πολιτικών επαναστάσεων δημιουργήθηκαν αντιθέσεις στη νέα βιομηχανική κοινωνία.

– Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

- 13.** Λέγοντας ο Κ. Μαρξ ότι *“η ιστορία χαρακτηρίζεται από μία αδιάκοπη πάλη των τάξεων”*, εννοούσε πως πάντοτε υπήρχε ένας αδιάκοπος αγώνας μεταξύ:
- α) των ανθρώπων που ανήκαν στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις.
  - β) των ευγενών εκ καταγωγής και της αριστοκρατίας του πλούτου.
  - γ) των κατεχόντων τα μέσα παραγωγής και αυτών που δεν τα κατείχαν.
  - δ) των υψηλόμισθων εργατών και των εργατών με χαμηλό ημερομίσθιο.

- 14.** Το ισχυρότερο, πολυανθρωπότερο και περισσότερο εκτεταμένο αποικιακό συγκρότημα στο 19^ο αιώνα, υπήρξε:
- α) η Οθωμανική αυτοκρατορία.
  - β) η Ρωσική αυτοκρατορία.
  - γ) η Βρετανική αυτοκρατορία.
  - δ) η Γαλλική αποικιακή αυτοκρατορία.
  - ε) η Γερμανική αυτοκρατορία.

– Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

- 15.** Ο χώρος που δέχτηκε τη μεγαλύτερη αποικιακή πίεση και μεταβλήθηκε, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, σε μια απέραντη αποικία ήταν :
- α) η βόρειος Αμερική.
  - β) η Αφρική.
  - γ) η Λατινική Αμερική.
  - δ) η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία.

- 16.** Η πολιτική του Παναμερικανισμού, που εφαρμόζεται από τις Η.Π.Α. μετά το 1880, χρησιμοποιώντας ως μέσον την τελωνειακή, νομισματική και σιδηροδρομική ένωση της αμερικανικής ηπείρου, αποβλέπει:
- α) στη δημιουργία ενός παναμερικανικού στρατιωτικού συνασπισμού.
  - β) στην πολιτική διείσδυση των Η.Π.Α. σε όλες τις χώρες της αμερικανικής ηπείρου και στην απομάκρυνση της ευρωπαϊκής επιρροής από την αμερικανική ήπειρο.

- γ) στην πολιτιστική ανάπτυξη των πρωτόγονων πληθυσμών των χωρών της αμερικανικής ηπείρου.
- δ) στην προσφορά οικονομικής βοήθειας από τις Η.Π.Α. στις υποανάπτυκτες χώρες της αμερικανικής ηπείρου.

17. Μετά τη συνθήκη της Φρανκφούρτης (1871), η πολιτική της Γερμανίας ήταν:

- α) πολιτική ουδετερότητα με όλες τις όμορες χώρες.
- β) σύναψη καλών σχέσεων με όλες τις όμορες χώρες.
- γ) εδαφική επέκταση της χώρας προς δυσμάς.
- δ) διπλωματική απομόνωση της Γαλλίας.